

Rudnik mangana na Begunjščici

Jerca Praprotnik, Aleksander Kastelic

"Prelepa zelena Begunjščica, zame najlepša si vseh gora ..." so v svoji pesmi prepevali legendarni Avseniki, ki so lepoto Begunjščice in Karavank nasploh počastili v številnih ponarodelih skladbah. Opevano z gotovostjo drži. Poleg navdiha za umetniško ustvarjalnost pa območje Begunjščice s svojo izredno bogato zakladnico narave in osupljajočimi razgledi gornika ne pusti ravnodušnega, posebej, če ga bogati še geološka duša. Narava vseprek ponuja zvedavemu popotniku veliko geoloških zanimivosti, poleg litoloških in tektonskih še v obliki fosilnega zapisa. Da bi si ogledali vsaj del tega naravnega bogastva, je dovolj opraviti triurno krožno pot s Poljske planine, 1180 m, do najvišje točke pri Roblekovem domu, 1657 m. Pot nas mimo travnikov in skozi gozd po južnem pobočju Begunjščice popelje do pisano obarvanih kamnin. Verjetno si je že ne malokd ob rdeči in rjavi barvi kamnin rekel: "Rja!" In deloma je imel prav! Rdeče, včasih vijolične, velikokrat pa tudi črne kamnine res vsebujejo železo, vendar poleg tega tudi mangan.

Mangan so na Begunjščici odkrili naši predniki že v začetku 19. stoletja in ga odkopavali od leta 1861 do leta 1915. Na Begunjščici so pridobili kar devetinsedemdeset odstotkov vseh slovenskih manganovih rud, kar znaša približno sto trideset tisoč ton rude v 1986 metrih izkopanih rogov. Rudnik s štirimi vhodi je bil tik ob markirani planinski poti med Roblekovim domom in planino Prevala, na višini 1330 metrov. Vhodi in ostanki rogov so vidni še danes, a je plazenje vanj zaradi dotrajanosti podporja strogo odsvetovano in na nekaterih delih celo onemogočeno. Manganovo rudo so po vzhodnem pobočju spuščali v dolino Završnice z eno prvih tovornih žičnic z enojno nosilno jekleno vrvjo in jo tovorili proti Savskim železarnam na

Jesenicah, kjer so ga dodajali jeklu in s tem izboljševali njegovo trdnost. Obogatitve z manganovimi oksidi v rdečkastih jurskih apnencih tipa *ammonitico rosso* se pojavljajo po celotnem južnem pobočju Begunjščice. Ta kamnina lahko vsebuje do sedeminsedemdeset utežnih odstotkov mangana in manganovih oksidov. Najbolj pogosti so manganovi gomolji in skorje (njihovo nahajališče npr. tudi na planinski poti nad Kočo pri Triglavskih jezerih), zapolnjujejo pa tudi nekdanje razpoke v obliki žilic in manganovi dendriti. Zadnji so razvejana

oblika manganovega oksida po razpokah v kamnini. Znotraj teh rdečkastih apnencev budno sprehajalčevo oko opazi tudi ostanke hišic prednikov lignjev – glavonožcev amonitov, ki spominjajo na zavite polžje hišice. Poleg preminulih živali ta čudovita pobočja krasijo tudi še kako žive črede ovac in gamsov. ●

Vhod v enega izmed štirih rogov opuščenega rudnika mangana
Foto: Aleksander Kastelic

Različne oblike pojavljanja mangana:
1 – po žilah in razpokah oziroma po robu fosilizirane hišice glavonožca,
2 – manganovi gomolji, 3 – dendriti
Foto: Aleksander Kastelic